

ГАДААД ХУДАЛДААНЫ САРЫН ТОЙМ

2014 оны 10 дугаар сар

Гадаад худалдааны эргэлт: \$9,080.0 сая

Мөнгөн дүн тайлант хугацааны эцэст 9,080.0 сая ам.долларт хүрч, өнгөрсөн оны мөн үеэс 2.9%-иар буюу 258.9 сая ам.доллараар өссөн. Үүнд импорт 866.7 сая ам.доллараар буурсан ч экспорт 1,125.5 сая ам.доллараар өссөн нь нөлөөлөв.

Хөрш орнуудтай хийсэн худалдааг авч үзвэл, нийт бараа эргэлтийн 61.0% буюу 5,543.1 сая ам.долларын худалдааг БНХАУ улстай, 15.1% буюу 1,373.2 сая ам.долларын худалдааг ОХУ-тай тус тус хийсэн байна. БНХАУ-тай хийсэн худалдаа өнгөрсөн оны мөн үеэс 23.2%-иар, ОХУ-тай хийсэн худалдаа 3.2%-иар тус тус өсчээ.

Гадаад худалдааны нийт тэнцэл: \$131.4 сая

Мөнгөн дүн 2014 оны эхний 10 сарын байдлаар гадаад худалдааны тэнцэл өнгөрсөн оны мөн үеэс 1,992.2 сая ам.доллараар буурснаар 131.4 сая ам.доллар ашигтай гарлаа. Энэ нь экспорт 32.3%-иар өссөн, импорт 16.2%-иар буурсантай холбоотой байна.

Экспорт, импортын жилийн өсөлтийн зөрүүг 3 сарын шаталсан дунджаар (moving average) авч үзвэл сүүлийн жилүүдэд байнгын бууралттай байсан бол 2014 оны эхнээс өсөх хандлага руу орсон. Энэ нь оны эхнээс экспортын өсөлт нэмэгдэж, импортын өсөлт буурсантай холбоотой байна.

Валютын төлбөртэй худалдааны тэнцэл: \$393.8 сая

Валютаар төлбөр тооцоог нь гүйцэтгэсэн худалдааны тэнцэл нь төгрөгийн валюттай харьцах ханшид нөлөөлдөг суурь үзүүлэлт юм. Сүүлийн 2 жилийн хугацаанд тогтмол алдагдалтай байсан валютын төлбөртэй худалдааны тэнцэл 2014 оны эхний 10 сарын гүйцэтгэлээр 393.8 сая ам.долларын ашигтай буюу өнгөрсөн оны мөн үеэс 1,872.4 сая ам.доллараар сайжирсан үзүүлэлттэй байна. Үүнд валютын төлбөртэй экспорт 30.8%-иар өссөн, импорт 16.2%-иар буурсан нь нөлөөлсөн.

Гадаад худалдааны нөхцөл: 1.555 (Туршилт тооцоо)

Монгол Улсын гадаад худалдааны нөхцөлийн индекс /2012 суурьтай/ тайлант хугацааны эцэст 1.555-д хүрч өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 14.8%-иар өслөө.

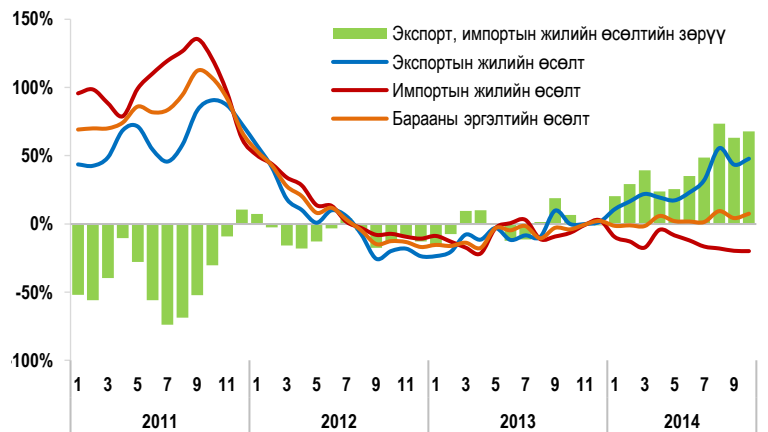
Экспортын үнийн индекс 3.3%-иар өсч, импортын үнийн индекс 10.0%-иар буурсан нь гадаад худалдааны нөхцөлийн индекс ийнхүү өсөхөд нөлөөлжээ.

Импортын үнийн индекс өнгөрсөн оны мөн үеэс буурахад удаан эдэлгээтэй хэрэглээний бүтээгдэхүүн, машин тоног төхөөрөмж, нефтийн бүтээгдэхүүний хилийн үнэ буурсан нь голлон нөлөөлсөн байна.

Хүснэгт 1. Гадаад худалдааны гүйцэтгэл /сая ам.доллар/

Төрөл	Эхний 10 сар			Өөрчлөлт			
	2014	2013	2012	2014/2013		2013/2012	
				Дүн	Хувь	Дүн	Хувь
Эргэлт	9,080.0	8,821.2	9,404.0	258.9	2.9%	(582.8)	-6.2%
Экспорт	4,605.7	3,480.2	3,664.7	1,125.5	32.3%	(184.5)	-5.0%
Импорт	4,474.3	5,341.0	5,739.3	(866.7)	-16.2%	(398.3)	-6.9%
Тэнцэл	131.4	(1,860.8)	(2,074.6)	1,992.2	-107.1%	213.8	-10.3%

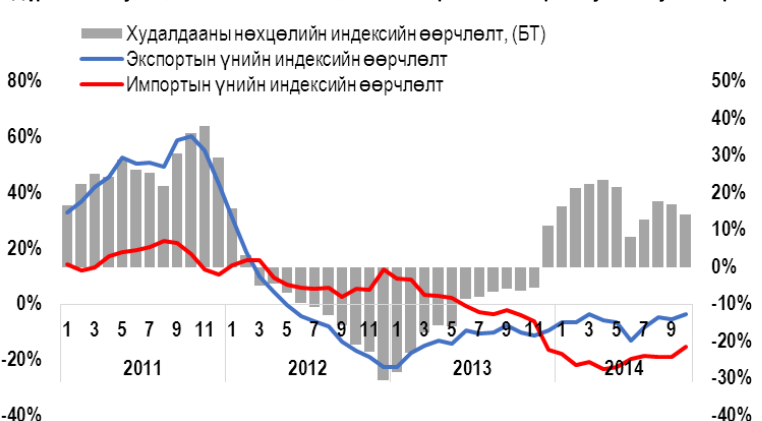
Дүрслэл 1. Экспорт, импортын өсөлтийн хурд /3 сарын гулсах дунджаар/

Дүрслэл 2. Валютын төлбөртэй худалдаа

Дүрслэл 3. Худалдааны нөхцөлийн индексийн өөрчлөлт /3 сарын гулсах дунджаар/

Бүтэц: 88% + 12%

Ашигт малтмалын бүтээгдэхүүний нийт экспортод эзлэх хувь өмнөх оны мөн үеэс 0.2 нэгж хувиар буурч нийт экспортын 88%-ийг бүрдүүлэв.

Чулуун нүүрс, зэсийн баяжмал, төмрийн хүдэр ба баяжмал, боловсруулаагүй нефть гэсэн голлох 4 түүхий эдийн экспорт ашигт малтмалын экспортын 87%, нийт экспортын 77%-ийг тус тус эзэлж байна.

Түүнчлэн энэ 4 бүтээгдэхүүний ашигт малтмалын экспортод эзлэх хувь 3.6 нэгж хувиар, нийт экспортод эзлэх хувь 2.9 нэгж хувиар тус тус өссөн байна.

Өсөлт: +32.3%

Экспорт өнгөрсөн оны мөн үеэс 32.3%-иар өссөн бөгөөд уг өсөлтийн 28.2%-ийг ашигт малтмалын экспортын өсөлт бүрдүүлсэн байна. Гол нэрийн бүтээгдэхүүний ангиллаар авч үзвэл зэсийн баяжмал болон боловсруулаагүй нефтийн экспортын өсөлт нь уг бүлгийн өсөлтийн 44%-ийг бүрдүүлжээ. Харин чулуун нүүрс болон төмрийн хүдрийн экспорт өнгөрсөн оны мөн үеэс харгалзан 22%, 33%-иар буурсан нь уг бүлгийн өсөлтийг 12%-иар бууруулжээ.

Өөрчлөлт

Экспортын бүтээгдэхүүн тоо хэмжээний өсөлтөөс шалтгаалж 1,104.9 сая ам.доллараар, үнийн өсөлтөөс шалтгаалж 20.6 сая ам.доллараар тус тус өссөнөөр нийтдээ 1,125.5 сая ам.доллараар өссөн байна.

Бүлэг тус бүрээр авч үзвэл ашигт малтмалын экспортын хувьд зэсийн баяжмал болон боловсруулаагүй нефтийн тоо хэмжээ өссөнөөс шалтгаалж 996 сая ам.доллараар өсөх нөлөө үзүүлсэн бол төмрийн хүдэр, цайрын экспортын тоо хэмжээ буурснаас, мөн чулуун нүүрс, төмрийн хүдрийн үнэ буурснаас шалтгаалж экспорт 493 сая ам.доллараар буурсан байна.

Ноос, ноолууран бүтээгдэхүүний үнэ, бусад экспортын бүтээгдэхүүний үнэ болон тоо хэмжээ өссөнөөр өмнөх оны мөн үеэс харгалзан 41.7 болон 103.7 сая ам.доллараар экспорт өссөн байна.

Дэлхий зах зээл дээрх түүхий эдийн үнэ

Алтны дэлхийн зах зээл дээрх үнэ 2014 оны 10 дугаар сарын 31-ний байдлаар унц тутамд 1,172.9-д хүрснээр өнгөрсөн оны мөн үеэс 11.3%-иар, өмнөх сараас 2.9%-иар тус тус буурсан байна.

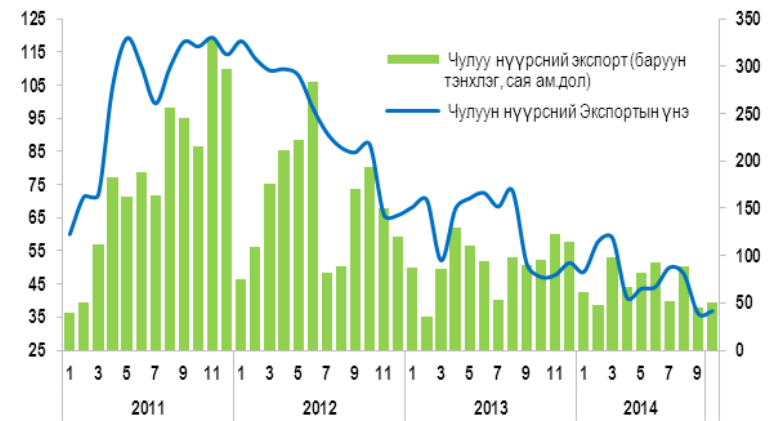
А зэрэглэлийн цэвэршүүлсэн зэс болон төмрийн хүдрийн үнэ 2014 оны 10 дугаар сарын 31-ний байдлаар 6,761.5, 79.0 ам.долларт хүрч өнгөрсөн сарын мөн үеэс зэс 0.6%-иар, төмрийн хүдэр 1.3%-иар өссөн бол өмнөх жилийн мөн үеэс зэс 6.6%-иар, төмрийн хүдэр 40.1%-иар тус тус буурсан байна.

Хүснэгт 2. Экспортын барааны гүйцэтгэл (сая ам.доллар)

	2014			2013			Өөрчлөлт		
	Тоо/хэм (МЯН.ТН.К)	Дүн	%	Тоо/хэм (МЯН.ТН.К)	Дүн	%	Дүн	%	% 2
1. Ашигт малтмал		4,045	88%		3,065	88%	980	↑32%	28.2%
Чулуун нүүрс	14,839	683	15%	13,391	879	25%	(195)	↓-22%	-6%
Зэсийн баяжмал	1,095	1,932	42%	521	749	22%	1,183	↑158%	39%
Төмрийн хүдэр/баяж.	4,998	367	8%	5,505	547	16%	(180)	↓-33%	-6%
Боловсруулаагүй нефть	5,710	555	12%	3,999	396	11%	159	↑40%	5%
Цайрын хүдэр ба баяж.	87	98	2%	112	102	3%	(4)	↓-4%	0%
Мөнгөжөөгүй алт	7,925	324	7%	7,162	296	9%	28	↑9%	1%
Жонш, лейцит, нефелинт	258	59	1%	284	71	2%	(12)	↓-17%	0%
Молибдений хүдэр/баяж	3	26	1%	3	25	1%	2	↑6%	0%
2. Ноос, ноолуур		269.3	6%		227.6	7%	42	↑18%	1%
Ямааны угаа, ноолуур	3,992	221	5%	3,944	182	5%	38.9	↑21%	17%
Ямааны сам ноолуур	494	48	1%	458	45	1%	2.9	↑6%	1%
3. Бусад		292	6%		188	5%	104	↑55%	3%
Нийт дүн		4,606			3,480		1,125.5	↑32.3%	

% 2 - Өсөлтөө оруулсан хувь нэмэр (contribution to the growth)

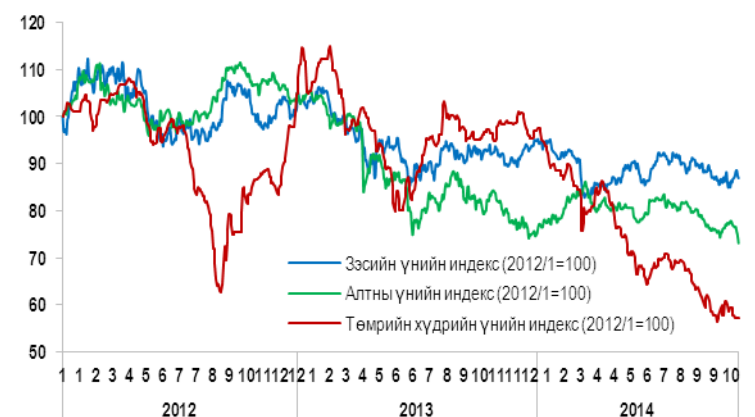
Дүрслэл 4. Чулуун нүүрсний экспорт, зах зээлийн үнэ (ам.доллар)

Хүснэгт 3. Экспортын барааны өөрчлөлт (сая ам.доллар)

	Тоо хэмжээний өөрчлөлт		Үнийн өөрчлөлт		Нийт өөрчлөлт	
	Тоо хэмжээний өөрчлөлт	%	Үнийн өөрчлөлт	%	Нийт өөрчлөлт	%
1. Ашигт малтмал	1,041		(60)		980	
Чулуун нүүрс	95	49%	(290)	-149%	(195)	-22%
Зэсийн баяжмал	827	70%	356	30%	1,183	158%
Төмрийн хүдэр ба баяжмал	(50)	-28%	(129)	-72%	(180)	-33%
Боловсруулаагүй нефть	169	107%	(11)	-7%	159	40%
Цайрын хүдэр ба баяжмал	(23)	-616%	19	516%	(4)	-4%
Мөнгөжөөгүй алт	32	114%	(4)	-14%	28	9%
Жонш, лейцит, нефелинт	(6)	-53%	(6)	-47%	(12)	-17%
Молибдений хүдэр ба баяжмал	(3)	-174%	4	274%	2	6%
2. Ноос, ноолуур	5.8		35.9		41.7	
Ямааны угаасан ноолуур	2.2	6%	36.6	94%	38.9	21%
Ямааны самнасан ноолуур	3.6	125%	(0.7)	-25%	2.9	6%
3. Бусад	59	56%	45	44%	103.7	55%
Нийт	1,104.9		20.6		1,125.5	

Дүрслэл 5. Дэлхийн зах зээл дээрх алт, цайр, зэсийн үнийн динамик

Бүтэц: 25% + 42% +22%

Эхний 10 сарын байдлаар нийт импортын 25%-ийг хэрэглээний бүтээгдэхүүн, 42%-ийг хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүн, 22%-ийг нефтийн бүтээгдэхүүн тус тус бүрдүүлж байна.

Хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүний нийт импортод эзлэх хувь өнгөрсөн оны мөн үеэс 4%-иар буурсан бол хэрэглээний болон нефтийн бүтээгдэхүүний хувийн жин өнгөрсөн оны мөн үеийн түвшинд хадгалагдсан байна.

Өсөлт: -16.2%

Импортын бууралтыг ерөнхий ангиллаар задалвал хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүний бууралт нь 11%-ийг, нефтийн бүтээгдэхүүний импортын бууралт 3%-ийг тус тус тайлбарлаж байна. Эхний 3 сарын байдлаар нефтийн импорт нийт импортын бууралтын 8%-ийг тайлбарлаж байсан бол 2 дугаар улирлаас эхлэн нефтийн импорт өссөнөөр уг үзүүлэлт 3% болж буурсан байна.

Хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүний импорт өмнөх оноос 25%-иар буюу 614 сая ам.доллараар, нефтийн бүтээгдэхүүний импорт 14%-иар буюу 157 сая ам.доллараар буурсан нь нийт импортийг 16.2%-иар буурахад голлон нөлөөлжээ.

Задаргаа

Хэрэглээний бүтээгдэхүүний импорт өнгөрсөн оны мөн үеэс 10%-иар буюу 125 сая ам.доллараар буурахад удаан эдэлгээтэй барааны импорт, ялангуяа суудлын автомашин, түүний сэлбэг хэрэгслийн импорт 26%-иар буурсан нь голлон нөлөөлжээ. Хэрэглээний барааны импортын 3 сарын гулсах дунджаар тооцсон жилийн өсөлт тайлант хугацааны эцэст сөрөг тэмдэгтэй 19%-д хүрсэн /Дүрслэл 7/. Түргэн эдэлгээтэй хэрэглээний барааны импортын өсөлт 2013 оны эхнээс эхлэн тогтмол түвшинд байсан бол 7 сараас эхлэн буурах хандлагатай болсон. Харин удаан эдэлгээтэй хэрэглээний барааны импортын өсөлт 2013 оны 8 сараас эхлэн тогтмол буурч байна.

Хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүний импорт буурахад машин, механизм, тоног төхөөрөмж, түүний эд анги 39%-иар буюу 631 сая ам.доллараар буурсан нь голлон нөлөөлсөн. Харин барилгын материалын импорт өнгөрсөн оны мөн үеэс 4%-иар буюу 28 сая ам.доллараар өсчээ.

Аж үйлдвэрлэлийн орцын импорт 4%-иар буюу 20 сая ам.доллараар өссөн нь ерөнхий ангиллуудын хувьд өсөлттэй гарсан ганц бүлэг болж байна. Энэ нь цахилгаан эрчим хүчний импортын өсөлтөөр голлон тодорхойлогдож байна. Оюутолгойн зэс, алтны уурхайн үйл ажиллагаа жигдэрснээр 2013 оны 5 сараас эхлэн эрчим хүчний импорт огцом нэмэгдсэн.

Нефтийн бүтээгдэхүүний импорт 14%-иар буюу 157 сая ам.доллараар буурчээ. Дүрслэл 8-с үзэхэд хилийн үнэ 2012 оны сүүлээс эхлэн буурч, 2013 оны 9 сараас өсөх хандлагатай байсан хэдий ч 2013 оны төгсгөлөөс эхлэн буцаад буурч байна.

Хүснэгт 4. Импортын барааны гүйцэтгэл (сая ам.доллар)

Төрөл	2014		2013		Өөрчлөлт		
	Дүн	%	Дүн	%	Дүн	Хувь	Хувь2*
Хэрэглээний бүтээгдэхүүн	1,135	25%	1,261	24%	(125)	-10%	-2%
Түргэн эдэлгээтэй	616	14%	629	12%	(14)	-2%	-1%
Хунс	429	10%	452	8%	(23)	-5%	-2%
Эм, тариа	64	1%	62	1%	2	3%	0%
Бусад түргэн эдэлгээтэй бараа	123	3%	116	2%	7	6%	1%
Удаан эдэлгээтэй	519	12%	631	12%	(112)	-18%	-9%
Гутал, хувцас, цүнх	49	1%	45	1%	4	8%	0%
Гэр ахуйн цах хэрэгсэл ба тавилга	109	2%	122	2%	(14)	-11%	-1%
Авто машин, түүний сэлбэг хэрэгсэл	301	7%	405	8%	(104)	-26%	-8%
Бусад удаан эдэлгээтэй бараа	61	1%	59	1%	2	4%	0%
Хөрөнгө оруулалтын бүтээгдэхүүн	1,859	42%	2,473	46%	(614)	-25%	-11%
Машин, механик тоног төхөөрөмж, эд анги	967	22%	1,597	30%	(631)	-39%	-26%
Суудлаас бусад тээврийн хэрэгсэл, эд анги	242	5%	528	10%	(287)	-54%	-12%
Машин механик, тоног төхөөрөмж, эд анги	725	16%	1,069	20%	(344)	-32%	-14%
Барилгын материал	697	16%	689	13%	28	4%	1%
Хөрөнгө оруулалтын бусад бараа	195	4%	206	4%	(11)	-6%	0%
Аж үйлдвэрлэлийн орц	604	11%	484	9%	20	4%	0%
Хүнсний орц	30	1%	17	0%	13	79%	3%
Химийн бүтээгдэхүүн	77	2%	81	2%	(4)	-5%	-1%
Даавуу, утас, арьс, савхин эдлэл	13	0%	21	0%	(8)	-36%	-2%
Цахилгаан эрчим хүч	104	2%	81	2%	22	28%	5%
Металлын худэр, баяжмал болон хаягдал	0	0%	0	0%	(0)	-10%	0%
Бусад аж үйлдвэрлэлийн зориулалтат	280	6%	284	5%	(4)	-1%	-1%
Нефтийн бүтээгдэхүүн	964	22%	1,121	21%	(157)	-14%	-3%
Дизель тунш	537	12%	703	13%	(166)	-24%	-15%
АИ-92, АИ-95	272	6%	250	5%	23	9%	2%
А-80 болон бусад	155	3%	168	3%	(13)	-8%	-1%
Бусад	12	0%	3	0%	9	310%	0%
Нийт дүн	4,474		5,341		(867)	-16.2%	

*2 - Ерөнхий дүнгийн өсөлтөөр оруулсан хувь нэмэр (contribution to the growth)

Дүрслэл 6. Нийт импортын задаргаа /3 сарын гулсах дундаж/

Дүрслэл 7. Хэрэглээний импортын хандлага /3 сарын гулсах дундаж/

Дүрслэл 8. Нефтийн бүтээгдэхүүний импорт, хилийн дундаж үнэ

